

היום נלמד בעזרת ה':

מגילה דף ד

אמר רבי יהושע בן לוי, לוד ואונו וגיא החרשים: הם שמות של ערים מערי שבט בנימין, ורבי יהושע קיבל מרבותיו שהם היו מוקפות חומה מימות יהושע בן-נון. (ר"י הוצרך להעיד על כך לפי שחומותיהן היו נראות חדשות כפי שהגמרא תבאר שהם נפלו ובנו אותם שוב, ולכן העיד שהם היו מוקפות חומה כבר מימות יהושע בן-נון וקוראים בהן בט"ו).

ולטעמיך אסא בננהי: כלומר עד שאתה מקשה שאלפעל בנה את חומותיהן ולא יהושע בן-נון, יש להקשות שאף אלפעל לא בנאם אלא המלך אסא (= אסא היה ממלכי יהודה, ואף שהערים הנ"ל הם מבנימין ולא מיהודה, מלכי יהודה היו מושלים אף על בנימין, ואסא חיזק אף את ערי בנימין).

אמר רבי אלעזר: הערים הנ"ל היו מוקפות חומה מימות יהושע בן-נון, והם נחרבו בימי 'פילגש בגבעה' (כמובא בספר שופטים) שאז החרבו ישראל את שבט בנימין ואת הערים שלו, ואח"כ בא אלפעל ובנה אותם, ואח"כ הם שוב נפלו ובא אסא וחיזק אותם.

שאף הן היו באותו הנס: שגם על הנשים המן גזר להשמיד להרוג ולאבד. (והרשב"ם ביאר שהנס נעשה ע"י אשה - אסתר).

נגזור משום דרבה: לקמן רבה מבאר שהטעם שאסרו חכמים לקרוא מגילה בשבת הוא שמא ילך אצל הבקי שילמדו לקרוא, וישכח ויעביר את המגילה ד' אמות ברה"ר. והיה מקום לחשוב שאסור לדרוש בענין המגילה בשבת כדי שלא יבואו להתיר את קריאתה, קמ"ל שלא גזרו.

חייב אדם לקרוא את המגילה בלילה ולחזור לקרותה ביום, זכר למה שהיה אז שהיו זועקים בתפילה יום ולילה עד שנעשה להם הנס. (הפסוק שהגמרא מביאה הוא בתהילים במזמור 'למנצח על איילת השחר', והוא נאמר על אסתר).

(המשך בדף הבא ↓)

בני הישיבה ששמעו את דברי ריב"ל שחייב 'לשנותה' ביום סברו שזה מלשון 'משנה', כלומר שבביליה צריך לקרוא את המגילה וביום צריך ללמוד את המשניות של מסכת מגילה. רבי ירמיה הסביר להם שכוננתו הייתה לחזור ולקרוא פעם שנייה, כמו שאנשים רגילים לומר 'אסיים פרשה זו ואשנה אותה' כלומר אקרא אותה פעם שנייה.

איתמר נמי... שנאמר "לְמַעַן יִזְמְרֶךָ כְּבֹד וְלֹא יֵדֵם יְהוָה אֱלֹהֵי לְעוֹלָם אֲדֹכְךָ": כלומר "לְמַעַן יִזְמְרֶךָ כְּבֹד" - ביום, "וְלֹא יֵדֵם" - בביליה, ומכאן לומדים שצריך לקרוא בביליה וביום, שקריאת המגילה היא שבה, שמפרסמים את הנס וכולם מקלסים את הקב"ה. (המזמור הזה נאמר על מרדכי ואסתר, המן ואחשוורוש).

למדנו במשנה לעיל - אלא שהכפרים מקדימין ליום הכניסה:

חכמים הקילו על הכפרים: בכדי שבני הכפרים יהיו פנויים לספק את צרכי בני הכרכים ביום הפורים, וכלומר שהתקנה הזו היא לטובת בני הכרכים.

הוּו להו עשרה: כלומר יום הכניסה -יום חמישי- הקודם חל בתאריך י' באדר, ולא תקנו רבנן לקרוא בו את המגילה (אלא החל מיא' עד טו').

אימתי במקום שנכנסין: רק במקום שבית דין מתכנס בימי שני וחמישי בכרך – מקדימים בני הכפרים לקרוא ביום הכניסה. והרי אם היה הדבר לטובת סיפוק צורכי בני הכרכים בפורים, מדוע שלא יקדימו ליום הכניסה בכל מקרה?

אלא אימא מפני שמספקים: באמת התקנה היא לטובת בני הכפרים, שהקילו עליהם לקרוא ביום הכניסה בשכר זה שהם מספקים מים ומזון כל השנה לבני העיירות (והרשב"א פירש שהקילו עליהם מכיון שבימים אלה היו בכל מקרה נכנסים לעיר לספק מים ומזון לבני העיר, שהיו קובעים את הימים הללו דוקא בכדי להרויח את קריאת התורה שבימי שני וחמישי. ולכן במקום שהם בכל מקרה לא נכנסים בשני וחמישי לעיר אין זו קולא להם לבוא במיוחד לקריאת המגילה).

למדנו במשנה לעיל - כיצד חל להיות בשני בשבת:

מאי שנא רישא: ברישא נקטה המשנה את הימים שקוראים בהם מגילה לפי סדר התאריך (יא, יב וכו'), ואם כן מדוע כאשר פירשה את הימים 'כיצד וכו' נקטה שלא כסדר התאריך, דהיינו: חל פורים בערב שבת קוראים ב-יג', חל בשבת קוראים ב-יב', חל ביום ראשון קוראים ב-יא'?

הגמרא מתרצת שאם היינו נוקטים לפי סדר ימי החודש, היה צריך לנקוט את ימי השבוע בסדר הפוך: חל להיות ביום ראשון, חל להיות בשבת, חל להיות בערב שבת - והדבר היה מבלבל.

למדנו במשנה לעיל - חל להיות בערב שבת:

למדנו במשנה שאם חל יום יד' בערב שבת - הכפרים מקדימים ליום חמישי, ועירות וכרכים קוראים בו ביום (מכיון שהכרכים לא יכולים לקרוא בשבת). הגמרא מבארת שאפשר להסביר את משנה זו אליבא דרבי או אליבא דרבי יוסי.

מאי רבי: לדעת ת"ק העיירות מקדימות ליום הכניסה כמו הכפרים, והכרכים קוראים בו ביום. לדעת רבי העיירות קוראות עם הכרכים בו ביום. המחלוקת נסובה סביב שני דינים הנלמדים מ'בכל שנה ושנה', כשאי אפשר לקיים את שניהם אלא רק אחד מהם (בגלל שהאפשרות היחידה לכרכים לקרוא היא ביום יד'): א. עיירות קודמות בקריאתם למוקפים (שעיירות ביד' וכרכים בטו'). ב. העיירות לא נדחות ממקומן (מיום יד').

מאי רבי יוסי: לדעת ת"ק הכרכים מקדימים ליום הכניסה כמו הכפרים, והעיירות קוראות בו ביום. לדעת רבי יוסי הכרכים קוראים עם העיירות בו ביום. ושוב המחלוקת נסובה סביב שני דינים הנלמדים מ'בכל שנה ושנה', כשאי אפשר לקיים את שניהם אלא רק אחד מהם: א. עיירות קודמות בקריאתם למוקפים. ב. זמנו של זה (עיירות) לא זמנו של זה (כרכים).

מפני שעיניהם של עניים: העניים מחכים למתנות לאביונים הניתנות בזמן מקרא מגילה. ולכן לא קוראים את המגילה בשבת שאז אי אפשר לחלק כסף לאביונים. הגמרא מביאה ברייתא שזו גם הסיבה שכאשר הכפרים מקדימים ליום הכניסה את קריאת המגילה הם גם מקדימים את המתנות לאביונים.